

SpmO

Föreningen Sveriges Spannmålsodlare

Glanshammar 14 juni 2015.

Näringsdepartementet
n.registrator@regeringskansliet.se

Ert Dnr: N2015/2191/J

Remiss gällande slutbetänkande av Konkurrenskraftsutredningen, SOU 2015:15 Attraktiv, innovativ och hållbar – strategi för en konkurrenskraftig jordbruks- och trädgårdsnäring.

Spannmålsodlarna är en fristående intresseförening där allt arbete utförs av aktiva bönder. Våra medlemmar vill vara företagare på marknadens villkor och vi hoppas därför att Konkurrenskraftsutredningens förslag genomförs så snart som möjligt. Föreningen Sveriges Spannmålsodlare vill lämna följande synpunkter på ovanstående remiss. Våra synpunkter utgår från ett odlarperspektiv.

Sammanfattning

- Svensk spannmålsproduktion har odlingsmässigt de fördelar som krävs för att vara konkurrenskraftig men lönsamheten är inte på en uthållig nivå. Konkurrenskraftsutredningens förslag måste genomföras så snart som möjligt.
- SpmO anser liksom utredningen att Sverige både kan och bör utnyttja sin potential för att öka sitt bidrag till den globala livsmedelsförsörjningen. För detta krävs förbättrad konkurrenskraft. Att utveckla en strategi för en konkurrenskraftig och hållbar jordbruksnäring med fokus på tillväxt och värdeskapande ser vi som synnerligen viktigt.
- SpmO har länge drivit frågan att de svenska miljömålen måste balanseras och är mycket nöjda med att det nu också är utredningens rekommendation. Regeringen bör följaktligen uppdra åt berörda myndigheter att samverka och medverka till förbättrad konkurrenskraft inom sektorn. Att detta skrivs in i berörda myndigheters regleringsbrev ser vi som särskilt angeläget.
- Vi stödjer förslaget om bildandet av ett nationellt råd för att genomföra strategin. Rådet skall bestå av företrädare för jordbrukets branscher och vi ställer självfallet upp med vår kunskap i ett sådant råd.
- SpmO anser att det är synnerligen viktigt att nationella beslut om produktionsmedelsskatter grundas på vetenskapliga fakta och en analys av effekterna på konkurrenskraften. Ett återinförande av skatt på mineralgödsel är därför otänkbart. Vi anser att diselskatten för arbetsmaskiner och skatten på uppvärmningsbränslen snarast bör sänkas.
- SpmO anser att flera kraftfulla åtgärder behövs för att säkra tillgången på moderna, effektiv och miljövänliga västskyddsmedel.
- SpmO instämmer i att regeringen bör påskynda utvecklingen av nya tekniker inom växtförädlingen.

SpmO

Föreningen Sveriges Spannmålsodlare

Allmänt

Svensk spannmålsproduktion har fördelar av att ha:

- Stor avkastningspotential
- Odlingsområden nära exporthamn
- Stora arealreserver för utökad produktion

Befolkningsökningen i världen gör att tillgången på odlingsbar mark per person minskar. Behovet av mat de kommande 20-25 åren är dubbelt så mycket som producerats de senaste 10 000 åren. Vår största utmaning är att producera livsmedel, foder och energi till en växande befolkning. På längre sikt (30 år) får livsmedelsproduktionen ökad betydelse. I Mellansverige producerar vi Europas bästa kvarnvetete och tillsammans med Finland producerar vi havre i världsklass. Redan i dag ser vi framgångar på såväl den inhemska marknaden som på exportmarknaden med exempelvis havremjolk och havreprodukter med hälsoprofil för hjärta och mage.

Teknikutvecklingen ger oss nya möjligheter. För att kunna utnyttja rationella metoder måste små åkrar måste få bli stora samtidigt som modern växtförädlings teknik och exempelvis utvecklingen av GPS tekniken gör att vi kan utnyttja växtnäring och växtskyddsmedel mer optimalt. På kort sikt måste vi trygga tillgången på växtskyddsmedel. Vi menar att ett heltäckande växtskydd är grunden för en hållbar produktion och en väldigt viktig samhällsfråga. Ett uthålligt jordbruk kräver ett enträget arbete för att optimera odlingsystemet steg för steg baserat vetenskapliga fakta och på marknadens villkor.

Svensk spannmålsproduktion har odlingsmässigt de fördelar som krävs för att vara konkurrenskraftig men lönsamheten är inte på en uthållig nivå. Detta beror bland annat på varierande priser från 1 kr/kg till 3 kr/kg samtidigt som volymerna varierar på grund av vädret. Möjligheten till terminssäkring måste utvecklas. I förhållande till andra produktionsgrenar har spannmålsodlingen det senaste året klarat lönsamheten förhållandevis bra, mycket tack vare goda skördar, hyfsade spannmålspriser och låga räntor. Men hur klarar vi lönsamheten på sikt? Ett hinder för utvecklad produktion är att det är lättare att tjäna pengar på annat än lantbruk utan att behöva skuldsätta sig. Frågan är vem som skall, har råd, kunskap och intresse av att producera livsmedel i framtiden?

SpmO menar att svensk produktion tappar konkurrenskraft därför att ingen tar ett helhetsansvar. Den viktigaste strategiska frågan är att det saknas en avvägning mellan produktion, miljö, konkurrenskraft och livsmedelssäkerhet. Målkonflikterna är många.

Undersökningar visar att viktigaste skälet till att bli jordbrukare är att man vill ha frihet. Den som skall producera framtidens livsmedel är alltså en bonde som vill ha frihet och vara företagare på marknadens villkor. Men friheten och marknaden begränsas av en rad myndigheter som har ett eller flera miljömål att uppfylla. Samtidigt är det så att samhället inte klarar miljömålen utan ett konkurrenskraftigt jordbruk.

I grunden finns en stor optimism hos våra medlemmar. SpmO arbetar för att utveckla nya odlingskoncept för högre skördar. Vi vet att spannmålsodlingen är en av de få näringar som har förutsättningar att bli miljömässigt hållbara. En konkurrenskraftig livsmedelsproduktion

SpmO

Föreningen Sveriges Spannmålsodlare

förutsätter en lönsam basproduktion. Med en lönsam och konkurrenskraftig spannmålsodling kan vi dessutom skapa mängder av arbetstillfällen.

Vi vill lämna följande kommentarer kapitel för kapitel.

Kapitel 2 Strategi för tillväxt och värdeskapande

Utredningen konstaterar helt riktigt att företagets konkurrenskraft måste bygga på ökad produktivitet och marknadsanpassning hos företagen. Våra medlemmar vill vara företagare på marknadens villkor och SpmO har under lång tid informerat och utbildat våra medlemmar att agera på en fri marknad. EU- medlemskapet innebär en fri rörlighet av varor, personer, tjänster och kapital och vi tycker att det är hög tid att staten nu också tar sitt ansvar för likvärdiga konkurrensvillkor. Vi instämmer helt med att statens roll är att skapa goda förutsättningar genom villkor och regler i paritet med konkurrentländerna.

SpmO anser liksom utredningen att Sverige både kan och bör utnyttja sin potential för att öka sitt bidrag till den globala livsmedelsförsörjningen. För detta krävs förbättrad konkurrenskraft. Att utveckla en strategi för en konkurrenskraftig och hållbar jordbruksnäring med fokus på tillväxt och värdeskapande ser vi som synnerligen viktigt.

Attitydfrågorna är viktiga att arbeta med. Spannmålsproduktion kommer i allt större utsträckning att ske i stora företag. Vi ser liksom utredningen en fara med att det diversifierade småskaliga jordbruket i många sammanhang ses som en norm.

Vi stödjer utredningens förslag om ett övergripande nationellt mål konkretiserat av etappmål. Jordbruksverket är en lämplig myndighet för att följa upp och redovisa nyckeltalen.

SpmO har länge drivit frågan att de svenska miljömålen måste balanseras och är mycket nöjda med att det nu också är utredningens rekommendation. Regeringen bör följaktligen uppdra åt berörda myndigheter att samverka och medverka till förbättrad konkurrenskraft inom sektorn. Att detta skrivs in i berörda myndigheters regleringsbrev ser vi som särskilt angeläget.

Vi stödjer förslaget om bildandet av ett nationellt råd för att genomföra strategin. Rådet skall bestå av företrädare för jordbrukets branscher och vi ställer självfallet upp med vår kunskap i ett sådant råd.

Kapitel 3 Företagande

SpmO delar utredningens bedömning att strukturomvandlingen kommer att fortsätta och gynna konkurrenskraften. Investeringsbehovet är stort inom spannmålsodlingen. Markförbättringar behövs och skördarna kan höjas med bättre markavvattnings. Vi ser dessutom ett behov av investeringar i ny teknik som leder till ökad precision och mindre miljöpåverkan.

Utredningen föreslår att insatser görs för att öka kunskapen om rikshantering på marknadens villkor. SpmO har varit tidigt ute med att utbilda våra medlemmar på detta område. Genom terminsklubbar har odlare i mindre grupper fått tillfälle att utbyta erfarenheter om hur man

SpmO

Föreningen Sveriges Spannmålsodlare

kan sälja sin spannmål såväl på den fysiska markanden som på terminsmarknaden. Vi delar gärna med oss av våra erfarenheter på detta område.

Kapitel 4 Regler och villkor

SpmO anser att det är synnerligen viktigt att nationella beslut om produktionsmedelsskatter grundas på vetenskapliga fakta och en analys av effekterna på konkurrenskraften. Jordbruket behöver på detta område få positiva besked för att vända den negativa trenden. Vi anser att diselskatten för arbetsmaskiner och skatten på uppvärmningsbränslen snarast bör sänkas. Våra medlemmar oroas av diskussionerna om att återinföra skatt på mineralgödsel. Ett sådant beslut vilar inte på vetenskaplig grund och har ingen effekt på förbrukningen. Vi anser även att en ny vägslitageskatt är kontraproduktiv.

SpmO vill betona att nationella regler och krav som går utöver den gemensamma EU-nivån även på växtodlingsområdet bör vara väl motiverade och noga prövas. Vi anser att marknaden bör och kan betala för de mervärden som svenskt jordbruk skapar och att nationella förbud inte hör hemma på en fri marknad.

Att växtskyddsfrågorna fått ett eget kapitel i utredningen tycker vi är bra och välmotiverat. Spannmålsodlarna har en plats i regeringens Växtskyddsråd och vi tycker att de diskussioner som förts i rådet måste beaktas i arbetet för stärkt konkurrenskraft. Det konstateras i utredningen att effektiva växtskyddsmedel är en förutsättning för att bedriva en lönsam växtodling. Samtidigt är slutsatsen att tillgången till effektiva växtskyddsmedel är begränsad och otillräcklig i Sverige. Alternativen till kemiska växtskyddsmedel tar flera år att utveckla varför fortsatta insatser behövs för att säkra tillgången på växtskyddsmedel. SpmO anser att flera kraftfulla åtgärder behövs för att säkra tillgången på moderna, effektiv och miljövänliga växtskyddsmedel.

Godkännande av växtskyddsmedel regleras av växtskyddsförordningen (1107/2009) och syftet är att säkerställa en hög skyddsnivå för människor, djur och miljö samtidigt som jordbrukets konkurrenskraft skall värnas. Principen om ömsesidigt godkännande är central inom den inre marknaden. Vi noterar med tillfredsställelse att utredningen konstaterar att Sveriges hantering av ansökningar om ömsesidigt godkännande kan förbättras och ger flera positiva förslag på området.

SpmO anser att Konkurrenskraftsutredningen förslag och bedömningar när det gäller växtskydd är en bra början. Sannolikt finns ett behov av bredare analyser där såväl företags- och samhällsekonomiska som miljö- och hälsomässiga konsekvenser tas upp. När det gäller insatser för att säkra tillgången på växtskyddsmedel för grödor som odlas i liten omfattning eller för begränsade användningsområden vill vi betona att sådana exempel också finns inom spannmålsproduktionen. Justitiekanslerns har nyligen riktat skarp kritik mot Kemikalieinspektionens långa handläggningstider vilket visar på behovet av skyndsamma åtgärder. Vi anser att regeringen måste agera mot EU-kommissionen för att åstadkomma en tillämpning av regelverket så att konkurrensen inte snedvrids.

Tillståndsprövningen av jordbruksverksamhet berörs i utredningen. SpmO anser att Miljkömyndighetsutredningens förslag om inrättandet av en ny nationell myndighet

SpmO

Föreningen Sveriges Spannmålsodlare

Miljöinspektionen är intressant. Miljömyndighetsutredningen konstaterar att regeringens styrning av myndigheterna i miljöpolitiken är vag och att tillstånds- och tillsynsprocesserna är ineffektiva och brister i enlighet mellan regioner. För att öka effektivitet, enhetlighet, rättssäkerhet och konkurrensneutralitet föreslår utredningen att Miljöinspektionen inrättas.

Tillståndsgivning, tillsyn och tillsynsvägledning föreslås flyttas från Naturvårdsverket, Havs- och vattenmyndigheten, Kemikalieinspektionen och länsstyrelserna till Miljöinspektionen. Utredningen föreslår att verksamheten vid de fem regionala vattenmyndigheterna inordnas i Havs- och vattenmyndigheten. Ur ett konkurrenskraftperspektiv anser SpmO att utredningen är för bra för att glömmas bort.

Kapitel 5 Marknadsförutsättningar

SpmO anser liksom utredningen att en ökad export av livsmedel är en förutsättning för ökad lönsamhet och att potentialen för export av svenska produkter är stor. Vi vill här särskilt nämna de framgångar som Swedish Oat Fiber och Oatly har när det gäller förädlade havreprodukter på världsmarknaden. Utredningens förslag om att utvärdera dagens organisation för exportfrämjande åtgärder är bra liksom att livsmedelsattachéer placeras på strategiskt viktiga marknader.

Grunden för en ökad livsmedelsexport är en lönsam basnäring. När det gäller spannmål har vi redan i dag ett överskott som med framgång kan exporteras till underskottsområden i södra Europa och norra Afrika. Det är av stor vikt att samtliga spannmålshandlare har tillgång till exporthamnar för att nå dessa viktiga avsättningsområden.

Vi anser att utredningens förslag om att Konkurrensverket får i uppdrag att löpande analysera utvecklingen inom livsmedelskedjan med avseende på marknadskoncentrationen är viktigt.

Kapitel 6 Kunskap och innovation

Spannmålsodlarna vill också gärna lyfta fram rådgivning och forskningsfrågor som också är viktiga att utveckla för att få ett konkurrenskraftigt jordbruk. I kapitel 2 lyfter utredningen fram vikten av en avancerad växtförädling. SpmO instämmer i att regeringen bör påskynda utvecklingen av nya tekniker inom växtförädlingen.

Modern växtförädling är en väg att gå för att öka produktiviteten och konkurrenskraften inom odlingen. Ett bra exempel på detta område är det svenska bioteknikföretaget Cromptailor som har som ambition att utveckla framtida specialhavre för både livsmedel och foder. Målsättningen är att vi skall bli världsbäst på havreodling. Cromptailor har sin grund i den forskning som skett på Göteborgs och Lunds universitet. SpmO konstaterar att konkurrens är bra även mellan olika universitet.

SpmO anser att större resurser måste satsas på en mer produktionsinriktad lantbruksutbildning. Samverkan mellan lantbruksskolor och näringen måste fördjupas för att få fram driftiga duktiga brukare. Även fortbildning för oss som tror vi kan allt behövs. Detta gärna i samarbete med maskinföretag för att lyfta teknikkunskaper och kunna påverka utvecklingen.

SpmO

Föreningen Sveriges Spannmålsodlare

Slutsats

Många av förslagen i utredningen är självklara och viktiga att så fort som möjligt genomföra men ibland blir det enkla svårt. Betänkandet skall ligga till grund för det fortsatta arbetet med livsmedelsstrategin. Vi uppmanar regeringen att snarast verkställa Konkurrenskraftsutredningens förslag. Vi bidrar samtidigt gärna i arbetet med att ta fram en livsmedelsstrategi som skapar arbetstillfällen och ett livskraftigt jordbruk.

Föreningen Sveriges Spannmålsodlare
Per Sandberg
Ordförande